

Forrás: <http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2018/11/otvos-zoltan-elemzes-es-osszefoglalo-a-tortenelem-oktv-versenyantargy-helyzeterol-es-kozeptavu-tapasztalatairol-2011-2018-09-03-03/>

Ötvös Zoltán

Elemzés és összefoglaló a történelem OKTV versenytantárgy helyzetéről és középtávú tapasztalatairól (2011–2018)

A 2011-ben elkészített hosszabb elemzés¹ folytatásaként ezúttal az azóta eltelt időszak átfogó helyzetelemzését, változásainak és eredményeinek bemutatását és a tapasztalatokat foglalja össze az alábbi dolgozat. Hármasként feladatnak kíván eleget tenni. Egyrészt a legutóbbi év adatait elemzi részletesebben, másrészt az elmúlt időszak mutatóit, tendenciáit összegezi. Az adatok bemutatása és elemzése mellett célja, hogy a következő időszak tantárgyi versenyeinek felkészítéséhez, felkészüléshez hasznos információkat adjon. Így összegezi az elmúlt időszak esszé és pályamű témáit, és a megírásukhoz a korábbi években javasolt tanácsokat. Az összegzés harmadik célja a tantárgy helyzetének, tanításának és a köznevelésben, közoktatásban betöltött pozícióinak a történelem OKTV fényében történő helyzetelemzése volt.

I. ÁLTALÁNOS MEGJEGYZÉSEK

A történelem OKTV-re minden évben az aktuális általános és tantárgyi versenykiírás alapján került sor, és az egyes fordulókhoz a kétszintű érettségi szemléletéhez hasonlóan forrásközpontú feladatok, feladatsorok készültek. Ez egy szelekciós verseny, amelyik rangsort állít fel, ezért a versenyen az emelt szintű érettségi vizsgakövetelmények kötelező tudáselemei mind szerepelnek, de lehetőség nyílik azon túlmenően is a középiskolai tananyaggal kapcsolatos ismeretekre rákérdezni. Az OKTV komplexebb felkészülést és tudást vár el, mint egy emelt szintű érettségi vizsga, de ettől függetlenül is ajánlható minden történelemből emelt szintet választó diáknak gyakorlásként is az érettségi felkészülése során.

A verseny szakmaiságát a történelem OKTV bizottság biztosította, amely Prof. Dr. Hermann Róbert elnök irányításával szakszerűen, a jogi kereteknek megfelelően, illetve az Oktatási Hivatal adta lehetőségek között végezte munkáját. A bizottság összetétele (1. sz. melléklet) megfelelő garanciát jelentett a szakszerű pályatételek, feladatsorok és javítási-értékelési útmutatók elkészítéséhez, hiszen komoly tudományos felkészültségű és megfelelő gyakorlattal rendelkező tagok alkották. A megfelelő szakértelem biztosításában, az utóbbi időben egyre nagyobb gondnak látszik a nyugdíjasok alkalmazására vonatkozó korlátozás, amelynek nyomán a nagy tapasztalatokkal rendelkező tagokat (pl. Draskóczy István) nem lehet tovább alkalmazni. A bizottság évente általában 14–16 ülést tartott, ezek közül három-négy volt olyan, amelyen mindenki részt vett. A többi ülés az egyes fordulókhoz kapcsolódóan és az abban érintettek közreműködésével zajlott. A menet közben felmerülő problémák, választ igénylő felvetések miatt folyamatos kommunikációt tett szükségessé a bizottsági tagok között. Megállapítható, hogy a bizottság a külső és belső reflexiók nyomán önmagával és saját munkájával szemben is kritikusan végezte tevékenységét. Ennek nyomán időről időre módosította az egyes fordulók időpontjait, feladattípusait, és

Ötvös Zoltán: Elemzés és összefoglaló a történelem OKTV versenytantárgy helyzetéről és középtávú tapasztalatairól (2011–2018)

megváltoztatta a pontozási gyakorlatot is. A bizottsági tagok hatékonyan, egymást is segítve és jól dolgoztak együtt. A bizottság munkájának feltételei megfelelőek voltak, a helyszíneket biztosította a szervező Oktatási Hivatal.

A verseny immár hagyományosan három fordulóból áll: az első forduló mindig többféle zárt és nyílt végű, döntően tesztjellegű kérdéseket tartalmaz, a második első része elemző esszé feladatok megoldását, míg a második rész – az éves kiírásoknak megfelelően – önálló kutatáson alapuló pályaművek elkészítését várja el, a harmadik forduló a szóbeli döntő, ahol versenyzők megvédik pályamunkájukat és komplex problémaközpontú feladatra adnak választ.

A három forduló öt megmérettetésében (teszt, esszé, pályamű, szóbeli védés és felelet) maximálisan 300 pontot lehet elérni. Az első, iskolai forduló összesen elérhető 100 pontját nem viszik tovább a második fordulóba a versenyzők, így a döntőbe jutottak maximálisan elérhető pontszáma 200.

A korrekt és összemérhető elbírálás biztosítása érdekében az OKTV bizottság a versenyzők kilétéről, iskolájáról menet közben semmilyen információval nem rendelkezik. Az elbírálás minden esetben – így az 1. és 2. forduló feladatlapjai, ill. a pályamunka értékelése esetében is – egymástól is független kódszámmal, ill. másik kódszámmal és jeligével ellátott produktumok alapján történt.

II. A JELENTKEZŐK SZÁMA, MEGOSZLÁSA

Az adatok alapján kijelenthető, hogy az egész országból évente, minden régióból szép számban jelentkeznek diákok a versenyre. Az elmúlt évek adatai azt mutatják, hogy évente átlagosan kb. 3000 diák jelentkezik. Ez egyben azt is jelenti, hogy az ún. egykategóriás tantárgyak közül a történelem tantárgyi verseny népszerű, és az összes tantárgy abszolút listáján is előkelő helyen szerepelt az elmúlt nyolc évben átlagosan 3000 résztvevővel. A versenyre jelentkezők megyei és fővárosi megoszlását a *2. számú melléklet* tartalmazza.

A 2017–18-as versenyévben 2875-en jelentkeztek a versenyre. Az iskolai után központi javításra 311 fő dolgozatát küldték be az Oktatási Hivatalba a versenyzők iskolái, és ebből 126 fő jutott tovább a következő fordulóba. Továbbjutási határ 77 pont volt. A második forduló első részét végül 124 fő írta meg, 65-en jutottak tovább, 49 pontos továbbjutási határral. A továbbjutók közül 63 fő küldte be a pályaművét, és közülük az első 30 fő szerepelhetett a döntőben. A 2018–19-es versenyre 2865 diák jelentkezett, akik közül 283-an kerültek be abba körbe, amelynek első fordulós feladatlapjait tovább lehetett küldeni. Itt a versenybizottság a szakirodalmi kérdésekben elért eredményt is figyelembe véve döntött a 2. fordulóba kerülésről. Ez végül annak a 124 versenyzőnek sikerült, akik 79 pontot vagy annál többet értek el.

Az OKTV bizottság reményei szerint a 3000 körüli induló létszám a következő években is megmarad, és nem csökken számottevően a jelentkezők száma. Az, hogy ez így alakuljon, mindenképpen szükségesnek látszik a hazai történelemtanítás helyzetének és a történelem OKTV múltjának és jelenének tényekre alapozott elemzésére, és arra a reflektív önkorrekciós bizottsági munkára, melyet a szakmai közösség rendszeresen elvégzett.

III. FORDULÓK, FELADATOK, EREDMÉNYEK

1. Az első forduló

Feladatlap

Az első fordulóra jellemzően a tanév őszének novemberében kerül sor, és a versenykiírásnak megfelelően a fordulót az iskolák bonyolítják le. Első forduló írásbeli időtartama 180 perc, az elérhető pontszám 100 pont. A feladatlap 70%-a a kétszintű érettségi vizsga követelményeit is figyelembe véve a középiskolai tananyagra épült (a rendes érettségi vizsga tanévét megelőző évfolyamok tanulói 1790-ig, a rendes érettségi vizsgát tevő évfolyamok tanulói 1920-ig kaphattak feladatokat), 30%-a pedig a választott pályázati témával foglalkozott. Az utóbbi 30%-ra vonatkozóan a felkészüléshez szükséges szakirodalom (6. sz. *melléklet*) a versenykiírásban a pályamunkák témáinál szerepelt, azt elolvasva tudtak számot adni róla a diákok. A feladatok megoldásához semmilyen segédeszközt nem lehetett használni.

A dolgozatok első – középiskolai anyagra vonatkozó részét – a szaktanárok (szaktanári munkaközösségek) értékelik a központi javítási útmutató alapján, és 52,5 ponttól küldhetők tovább a versenybizottságnak. Az első fordulás feladatsor az elmúlt években évfolyamtól és/vagy szakirodalmi kérdésektől függően 21–24 feladatból állt, és a végső továbbjutási ponthatár 74–78 pont között mozgott. Biztosan kijelenthető, hogy 70%-os összteljesítmény alatt nem lehet továbbjutni a második fordulóba. Minden évben előfordul egy-két olyan versenyző, akinek dolgozatát az előírtnál kevesebb ponttal küldték be a helyi javító-tanárok, illetve minden évben van pár diák, akiknek a bizottsági felüljavítás során 52,5 pont alá került a dolgozatának pontszáma, így ezek a diákok nem kerülnek tovább a második fordulóba.

Eredmények, tapasztalatok

Negyedik éve egy külön „szuperlektor” végzi a feladatsorok és a javítási útmutatóról ellenőrzését, ennek nyomán az évek során csökkent a jogorvoslatot kérő diákok száma. A csökkenésben feltehetően annak is szerepe van, hogy a bizottság a jogos észrevételek alapján folyamatosan korigálja a javítási-értékelési útmutatókat és ezeket az OH csatornáin nyilvánosságra is hozza.

Már régóta közismert, hogy az első forduló szolgál a legerősebb szűrőként, hiszen sokéves tapasztalat, hogy a versenyzők nagyjából egytizede jut tovább, legutóbb minden kilencedik, tavaly minden tizennegyedik diák. Ez jelentheti azt is, hogy könnyebb vagy erősebb, nehezebb teszt készült. A kollégák visszajelzései alapján 2017/2018-as feladatsor „diákbarátabb” lett, míg az egy évvel korábbi közös feladatokat több kolléga nehezebbnek találta.

Ám a szubjektív megítélésen túl az a helyzet, hogy a tantárgy tanításában bekövetkező változások (pl. szabályozások, benne az életbe lépett kerettantervi és érettségi követelmények módosításai) miatt épp az első két év során (ezekből készülnek a közös feladatok) a tananyag elmélyült ismerete, elsajátítása sokkal nehezebb – elég csak az új korszakhatárookra, a haladási feltételek változásaira gondolni. Ezt a legtöbb évfolyamon, osztályban – sokszor rohanva a tananyaggal – nem sikerül teljesíteni, így egyre kevesebb idő jut az adott témák tudásátadása mellett forráselemzésre, kompetenciafejlesztésre, összefüggések megvitatására és végül kisebb lesz az a tudásbázis, amelyre a diákok a verseny során támaszkodni tudnak.

Ötvös Zoltán: Elemzés és összefoglaló a történelem OKTV versenytantárgy helyzetéről és középtávú tapasztalatairól (2011–2018)

2. A második forduló

A verseny második fordulója – immár hagyományosan – két részből áll, az első része egy általában 6 kérdésből álló esszéfeladatsor megoldását várja el a diákoktól, míg a második rész a pályamunkák elkészítését jelenti. Ebbe a szakaszba az esszéfeladatok megoldásában jeleskedő legjobb a 60 versenyző juthat.

Esszéfeladatok

Az esszékérdéseket tartalmazó feladatlap, a kétszintű érettségi követelményeire épülő, a magyar és az egyetemes történelem alapvető összefüggéseire vonatkozó négy kérdésből áll. (A rendes érettségi vizsga tanévét megelőző évfolyamok tanulói 476-tól 1848-ig, a rendes érettségi vizsgát tevő évfolyamok tanulói 476-tól 1939-ig kaphatnak feladatokat. Az elmúlt évek esszéfeladatainak címét a 3. sz. *melléklet* tartalmazza.) A központilag megírandó írásbeli időtartama 240 perc. A feladatok javítását a versenybizottság tagjai végzik. E folyamatban komoly szakmai fejlesztésnek ítéltető, hogy az elmúlt években olyan új értékelési és javítási útmutató készült, melyben a megoldásokat kisebb, jobban pontozható itemekre bontottuk le, mellyel az analitikus elv erősebben érvényesülhetett, mint korábban. (4. sz. *melléklet*)

Általában nagyon erős mezőny kerül a második fordulóba, mely megállapítást az elért eredmények igazolják. Az esszéekkel maximum 60 pontot lehetett elérni. Az elmúlt évek továbbjutási határa átlagosan 46 pont volt (11,5/15 pontos esszéátlaggal), de tavaly csak 49 ponttól (12–13 pontos átlaggal a 15-ből) lehetett továbbjutni. A kiírás szerint a második forduló második részébe a versenyzők pontszáma sorrendjében csak a legjobb teljesítményt elérő 60 diák kerülhetne, de azonos pontszám esetén a keretszám növelhető, tavaly így jutott tovább 67 fő.

Az elmúlt évek fontos és lényegi változása volt, hogy korábbra került a második forduló esszéinek megírása, így a téli szünet előtt sor került erre a fordulóra. A változtatást az indokolta, hogy ezzel több hetet nőtt a pályamű megírásához felhasználható idő, hiszen azokat csak február végéig kell beküldeni. Így második éve – a korábbi három hét helyett – öt-hét/hétvége áll rendelkezésre az esszék eredményhirdetése és a továbbjutók pályamű beadási határideje között. De még ezen a „diákbarátabb” megoldás mellett is feltétlenül tudatosítani kell, hogy nem ebben az időszakban kell hozzálátni a pályamunkák elkészítéséhez, hiszen ez minden bizonnyal nem elegendő egy önálló anyaggyűjtésen és kutatáson alapuló, kimagasló színvonalú (biztos továbbjutást hozó) pályamű megírásához.

Pályamunkák

A versenykiírás szerint pályamunkák terjedelme – az ábrák, az aláírások, az irodalomjegyzék, a tartalomjegyzék, mellékletek leszámításával – 20–30 gépelt oldal lehet (12-es betűnagyság, 1,5-es sortávolság, 2,5 cm-es margó). A megadottnál markánsan kisebb vagy nagyobb terjedelmű pályamunkákat a versenybizottság nem értékeli. A versenyzőnek törekedni kell a megfelelő stílusra és helyesírásra, mert a versenybizottság ezt is figyelembe veszi az értékeléskor. Az idézetek, ábrák, irodalmi hivatkozások stb. forrásait a tudományos munkákban szokásos módon kell megjelölni. A pályamű kizárólag a versenyző önálló munkája lehet, erről a küldő intézménynek is hivatalosan nyilatkoznia kell.

A pályaművek szakszerűségét, megírását évente különböző módon és eszközökkel segíti a versenybizottság. Ezt szolgálja egyrészt az, hogy minden évben több téma kerül kiírásra választási lehetőségeket kínálva a pályázóknak, hogy korszak-jellemzőkben, illetve

Ötvös Zoltán: Elemzés és összefoglaló a történelem OKTV versenytantárgy helyzetéről és középtávú tapasztalatairól (2011–2018)

tematikus vonatkozásokban jelentősen, vagy tipikusan eltérő, esetleg vitatott és többféle megközelítést lehetővé tevő módon kezelhető történések, jelenségek, folyamatok, szereplők-személyiségek, illetőleg kérdések-problémák közül tudjanak érdeklődésüknek, felkészültségüknek megfelelően választani. (5. számú melléklet). További komoly szakmai támogatásként értelmezhető az is, 2016-tól mindegyik témához készült egy rövid orientációs anyag, amely nemcsak a feldolgozandó szakirodalmat, hanem azokat az alapvető megközelítési szempontokat is tartalmazta, amely az adott témánál a versenybizottság elvárásaként értelmezendő. (6. számú melléklet). Talán ennek köszönhető, hogy már kevesebb pályamű-író küszködött a feladatértéssel.

Értékelés, tapasztalatok

A széleskörű szakmai támogatásnak is köszönhetően nagyon sok komoly, kitűnő, egyetemi szakdolgozatokkal egyenértékű pályamű készült az elmúlt időszakban. Ennek ellenére – a középiskolai felkészítő tanárok javaslatai figyelembevételével – a bizottsági a korábbi 120 pontról 80-ra csökkentette a pályaművekre adható pontokat. Így is még mindig kiemelt pontszám érhető el a versenyben a pályamunkáért – relatíve ez maradt a legtöbb pontot kínáló versenyrész a maga 80 pontjával –, de így kiegyenlítettebb lett a pontozás belső aránya.

A versenybizottság két tagja külön tanulmányozza a pályamunkákat és a következő szempontokat veszi figyelembe: a pályamunka tartalma, felépítése, anyaggazdagsága, anyagkezelése, a megírás módja, valamint a formai követelmények teljesítése. A két javító által adott pontszámok átlaga adja meg a pályamunka végső értékét, az alábbi minta szerint.

Szempontok		adható	1. jav	2. jav
1.	Tartalom	20 pont		
2.	Szerkezet, felépítés	20 pont		
3.	Anyaggazdagság, anyagkezelés	20 pont		
4.	A megírás módja	12 pont		
5.	Formai követelmények	8 pont		
	Összesítés	80 pont		

Fontos tudni, hogy a versenybizottság a pályaművek vonatkozásában ténylegesen és általánosan nem igényel teljes körű, minden részletre kiterjedő, monografikus feldolgozásokat (már csak a terjedelmi behatároltság okán sem). Sokkal inkább olyan dolgozatokat vár el, amelyek igazolják az érett forráskezelés, anyaggyűjtés, szelekció, logikus-tematikus rendszerezés, a szabatos bemutatás és közlés képességét, valamint a helyes és kifejező terminológia és szaknyelv értő alkalmazását.

Ami az esetleges, témán belüli fókuszálás, szűkítés-leszűkítés kérdését illeti, az csak megfelelő koncepcionáltság esetén lehetséges. Elképzelhető ugyanis – és ezt a megvalósult gyakorlat több ízben igazolta –, hogy a pályázó-dolgozatíró a pályamű-kérdéssel kapcsolatosan sajátos-egyéni tájékozottsággal és felkészültséggel, esetleg forrásokkal-kütfőkkel rendelkezik, illetve ilyenekhez hozzáfér. Például az ajánlott szak- és forrásirodalom határain túlmutatóan még speciálisan, egyes részterületekre irányulóan is használ érdekes, eredeti, vagy sajátos szempontokat-kérdésfeltevéseket generáló, különös „elmélyülést” lehetővé tevő anyagokat (pl. a történelmi Magyarország, ma már más országokhoz tartozó részein lejáratott események-történések kutatásával kapcsolatban keletkezett idegen nyelvű

Ötvös Zoltán: Elemzés és összefoglaló a történelem OKTV versenytantárgy helyzetéről és középtávú tapasztalatairól (2011–2018)

szakirodalom adatait-közléseit). Volt már példa szlovák, román, szerb és német nyelvű irodalmi hivatkozásokra, szempontok „beemelése”. Megtörténhet, hogy a határ- vagy segédtudományok – pl. régészet, néprajz stb. – vidékéről, esetleg éppenséggel egészen más tudományterületekről – pl. csillagászat, meteorológia, genetika stb. – származó adatokkal, szempontokkal operál. Előfordulhat, hogy a pályázó a témával kapcsolatosan az adottan „érvényes” paradigma „határait feszegeti”, illetve kikristályosodott megállapításokkal ütközteti saját közléseit.

Természetesen legitim lehet az ilyen típusú megállapítások beemelése a pályamunkákba, de csak akkor, ha nagyon komoly és érdemleges, bizonyító apparátussal és érvekkel támasztja alá állásfoglalását. Vagyis „szakmai” vitahelyzetet teremt. Ilyen esetekben a leglényegesebb, hogy nagyon világosan és egyértelműen az olvasóval, értékelővel tudassa, hogy mit és miért csinált, és hova szeretne „kilyukadni”. Az is nagyon lényeges, hogy a közlés az eredeti kérdés-kiírás környezetébe és logikai rendjébe illeszkedjen, illetve nyilvánvaló összefüggésben álljon a pályázati tematikával. Ha ezeknek a kikötéseknek megfelelő módon fókuszál és szűkít, illetve „ás különösen mélyre” – bizonyára a témakör valamely részterületének vonatkozásában – úgy akár sajátos és különös szakmai értéket vihet bele a kérdés tárgyalásába, ami szerencsés esetben szép eredményhez és elismeréshez vezethet. A legfontosabb, hogy ez a magatartás ne vezessen aránytévesztésekhez, értelemzavaró súlypont-eltolódásokhoz és semmiképpen se trivialisálja a kérdésfeltevést, vagy problémát. Vitás esetekben a bizottság különösen körültekintően vizsgálja, értékeli és minősíti a tanulmányt és konszenzusos ítéletet hoz, adott esetben alaposan bírál és indokol.

A pályamunkákkal kapcsolatban pár éve egyre erősödő tendenciák mutathatók ki. Az informatikai támogatás, az internetes adatgyűjtés és -kezelés során csökken a tényleges kutatómunka, helyette az internetes kompilációk szaporodtak el. Azt is be kellett látni, hogy az önálló munka hiányának kiszűrése, egy-egy már webes felületekről szerzett fejezet átemelésének megtalálása nehézségeket is okoz, emiatt is a pályaművek elektronikus bekérését is meg kellene fontolni, amely a plágiumok, a ctrl c/ctrl v-vel más művekből átvett részek kiszűrését egyszerűbbé tenné.

A pályaműveket két, a témában jártas bíráló külön pontozta, és egyikük szöveges értékelést, szakvéleményt készített. A második forduló végső sorrendje a második forduló első felében (esszéfeladatokban elért) és a pályamunkára kapott pontszámmal együtt alakult ki. A 2. fordulóból a döntőbe az első harminc versenyző került be. Itt nincs mérlegelési lehetőség, a harmincegyedik diák nem kerülhet be.

3. A harmadik forduló, a szóbeli döntő

A harmadik forduló is két részből áll, az egyik a pályamunka megvédése, a másik pedig egy a középiskolai tananyaghoz kapcsolódó gondolkodtató feladat/tétel szóbeli kifejtéséből áll. A versenyzők a két különböző típusú feladatot a kettéosztott (pályamunkát, illetve tételt értékelő) bizottság előtt teljesítik és az elérhető pontszám 60 pont. A pályamunka megvédésre 20 pont, illetve a tanuló adott évfolyamának kétszintű érettségi kompetenciakövetelményeire épülő gondolkodtató kérdésre pedig 40 pont adható. A döntőben 30 diák versenyezhet, akik közül évek óta egyre több a 11. évfolyamos. Ez feltehetően azt jelzi, hogy a nem érettségi évében lévők több energiát, időt, figyelmet tudnak fordítani a versenyfelkészülésre.

Ötvös Zoltán: Elemzés és összefoglaló a történelem OKTV versenytantárgy helyzetéről és középtávú tapasztalatairól (2011–2018)

Az elmúlt években a rendes érettségi vizsga tanévét megelőző évfolyamok tanulói 1711–1914-ig, a rendes érettségi vizsgát tevő évfolyamok tanulói az 1914-től napjainkig terjedő időszakra vonatkozóan kaphattak feladatokat. A versenyzők egy témát és egy tétellapot húztak, melyen a feldolgozást segítő források szerepeltek. 10–12 perces felkészülési időt követően a versenyzők a bizottság előtt ismertették a témát, illetve a téma értelmezéséhez kapcsolódó, a bizottság által feltett gondolkodtató, problémamegoldó kérdésekre válaszoltak. A döntőben a középiskolai tananyagra vonatkozó vizsgarész esetében a rövid felkészülési időt követően a versenyzők a bizottság előtt ismertették a téma kidolgozásának vázlatát (kb. 5–8 percen), majd a téma értelmezéséhez kapcsolódó, a bizottság által feltett gondolkodtató, problémamegoldó kérdésekre válaszoltak (kb. 2-5 perc).

A döntőbe kerültek ismeretei, kompetenciái és tanulási, kutatói attitűdjei is egészen kiválóak. Minden évben megállapítja a bizottság, hogy hatalmas munka és érdeklődés áll a teljesítmények mögött a versenyző diákok és a legtöbb esetben a felkészítő tanáraik részéről is, és már a döntőbe kerülés is óriási eredmény. A döntő színvonala nagyon magas, az egyetemi vizsgáztatók szerint sokszor meghaladja számos történelem szakos egyetemi vizsgáin tapasztaltakét. Az első harminc pontszámai között általában kis különbségek vannak. Bizonyos esetekben csak pár tized pontos különbség volt, ami az elérhető 200 ponthoz képest is hibahatáron belüli, talán már árnyalatnyinak sem nevezhető. A pontazonosság esetén a versenykiírás szerint a döntőben szerzett, magasabb pontszám szerint születik meg a végső rangsor.

EREDMÉNYEK

Az elmúlt évek versenyei magas színvonalú tudást, és teljesítményt igényeltek a diákoktól, mivel nagyon erős volt a mezőny, amelyet az is bizonyít, hogy 193 pontnál kevesebbet győztes nem szerzett, és dobogóra sem lehetett felférni 187 pont alatt. [Az elmúlt évek döntő jutott versenyzői az Oktatási Hivatal adatbázisában visszakereshetők](#), az első három helyezést elért diákok és felkészítő tanáraik nevét a *7. számú melléklet tartalmazza*.

A történelem OKTV bizottság felterjesztése alapján évente egy-egy tanár Bonis bona² díjat kapott nyolc éves eredményes felkészítő munkájáért, tehetséggondozásban betöltött kiemelkedő szerepéért. Többnyire az első helyezett felkészítő tanára kapta ezt az elismerést, de az is előfordult, hogy az adott évben több diákot is a döntőbe segítő pedagógusé lett a kitüntető cím. Megtörtént, hogy az éveken át rendszeresen versenyzőket a döntőig vezető kolléga érdemelte ki a díjat.

Az elmúlt években kitüntettek:

- Gróber Attila, a pápai Türr István Gimnázium;
- Lehőcz Róbert, a pécsi Janus Pannonius Gimnázium;
- Somogyi Gyula, a győri Révai Miklós Gimnázium és Kollégium;
- Isztl János, a veszprémi Lovassy László Gimnázium;
- Tenkné Tóth Klára, a győri Révai Miklós Gimnázium és Kollégium;
- Kovács Imre, a budapesti ELTE Apáczai Csere János Gyakorló gimnázium és Kollégium;
- dr. Kulcsár Árpád, a Bornemisza Péter Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola, Óvoda és Sportiskola, Budapest;
- Nagy László, a Szekszárdi Garay János Gimnázium;
- Kovács Örs, a budai ciszterci Szent Imre Gimnázium tanára.

Ötvös Zoltán: Elemzés és összefoglaló a történelem OKTV versenytantárgy helyzetéről és középtávú tapasztalatairól (2011–2018)

ÖSSZEZGÉS

Örömmel megállapítható, hogy az OKTV jelenleg is működik, és a hazai közoktatás, köznevelés egyik fontos és viszonylag állandó és kiszámítható „szereplője” maradt. Összességében továbbra is rögzíthető, hogy a történelem iránt továbbra is komoly érdeklődést tanúsítanak a középiskolások, és a legnagyobb számú indulót felmutató tantárgyak között található a történelem. A versenyeztetés, valamint a tehetséggondozás kitűnően megfér egymással, és külön öröm, hogy nem uralja egyik vagy másik iskola a döntőt, és évek óta a különböző vidéki középiskolák nagyszerű eredményeket érnek el, hiszen minden térség és Budapest diákjai eljutnak a döntőig.

Az adatokban visszaigazolódni látszik ugyanakkor már most is, hogy a nem tagozatos, emelt óraszámú négy évfolyamos képzésben részesülők az új tanterv, az új tananyagstruktúra és az új követelmények miatt, egyre kevesebb eséllyel indulnak a tantárgyi versenyen. Ez a tendencia valószínűleg erősödni fog, mert a következő időkből már az összes évfolyam ezek szerint vesz részt a középiskolai oktatásban. Igaz az is, hogy ezzel a történelemtanítás minden szereplője, így a történelem OKTV (és a bizottsága) előtt álló kihívás és felelősség is megnő, mert a tantárgy megszerettetése, tehetséges diákok bevonása nehezebbé vált/válik. Ezért is – valamint a különböző típusú iskolák közötti különbségek növekedése miatt – fogalmazta meg a versenybizottság az alábbi nagy jelentőségű javaslatait:

„A hazai történelemtanítás eredményeinek romlását megakadályozandó, és a tantárgy sikerének, valamint a tehetséggondozás és az esélyegyenlőség érdekében mindenképpen javasolható, hogy a történelem tantárgyi verseny is kétkategóriás lehessen. Az egyik az alapóraszámban 2 és 3 órában történelmet tanulók; a másik a humán tagozatokon, illetve heti négy vagy több tanórában történelemmel foglalkozó diákok számára.

A jelenlegi helyzetben ugyanis a humán tagozatos, magas óraszámú történelmet, társadalomismeretet tanulók ugyanazt a versenyt csinálják végig, mint a normál óraszámúak, akiknek az új tanterv, új tananyagbeosztás, időhatárok miatt alig marad idejük elmélyült tanulmányokra. Emellett ez a változtatás azt is szolgálhatná, hogy a minél több szakgimnazistának legyen esélye elindulni a versenyen.

Továbbá az is joggal felvethető – miként ezt a felkészítő tanárok többször is megfogalmazták – hogy álljon vissza az érettségi-felvételi számításnál az az állapot, hogy emelt szintű 100%-os teljesítményt érjen a történelem OKTV döntőbe jutás mind a 30 főnek, de legalább a döntő első tíz helyezettje számára.”

(A teljes javaslatcsomagot a 8. számú melléklet tartalmazza)

Meglátásunk szerint növekszik a história iránt elkötelezett kollégák szerepe a tehetséggondozásban, a tudományra fogékony diákok megtalálásában, felkészítésükben, képzésükben (pluszfoglalkozások, kommunikáció, energia ráfordítás, figyelem, önképző körök segítése) és inspirálásában. Ráadásul szakmailag, módszertanilag folyton meg kellene újulni, és a történelemtudomány fejlődésével tisztában lenni, aktuálisan együtt haladni, modern szakirodalmat olvasni, ismereteket bővíteni. Valljuk be, ezeket együttesen, maradéktalanul csak néhány, nagyon elszánt tudóstanárral tudja megvalósítani. De vannak ilyenek, ezt évről évre tapasztalni lehet, és ezúton is elismerés munkájuknak.

Ötvös Zoltán: Elemzés és összefoglaló a történelem OKTV versenytantárgy helyzetéről és középtávú tapasztalatairól (2011–2018)

MELLÉKLETEK

1. MELLÉKLET / A történelem OKTV bizottság tagjai 2011–18 között

A bizottság tagjai:

- Dr. Hermann Róbert elnök

- Dr. Draskóczy István
- dr. Herber Attila
- dr. Kaposi József
- dr. Pelyach István
- dr. Szász Erzsébet
- ifj. Lator László
- Száray Miklós
- Tombor László
- Ötvös Zoltán ügyvezető elnök

- dr. Oborni Teréz 2011–16
- dr. Földesi Margit 2011–16
- ifj. dr. Bertényi Iván 2011–18
- dr. Farkas Katalin 2012–
- dr. Boronkai Szabolcs 2013–
- dr. Tabajdi Gábor 2015–
- dr. G. Etényi Nóra 2016–
- dr. Ligeti Dávid 2018–

Ötvös Zoltán: Elemzés és összefoglaló a történelem OKTV versenytantárgy helyzetéről és középtávú tapasztalatairól (2011–2018)

2. MELLÉKLET / A versenyre jelentkezők megoszlása (2017–2018)

Megyék és főváros	Fő
Bács-Kiskun	120
Baranya	72
Békés	53
Borsod-Abaúj-Zemplén	120
Budapest	970
Csongrád	143
Fejér	113
Győr-Moson-Sopron	128
Hajdú-Bihar	145
Heves	128
Jász-Nagykun-Szolnok	94
Komárom-Esztergom	46
Nógrád	24
Pest	233
Somogy	61
Szabolcs-Szatmár-Bereg	81
Tolna	53
Vas	55
Veszprém	135
Zala	101

Ötvös Zoltán: Elemzés és összefoglaló a történelem OKTV versenytantárgy helyzetéről és középtávú tapasztalatairól (2011–2018)

3. MELLÉKLET / Esszétémák 2011–2018 között

2017/2018. tanévi esszétémák:

Közös feladatok minden versenyzőnek:

1. Mutassa be és elemezze a források és ismeretei alapján az európai tengeri távolsági kereskedelem alakulását a XI–XV. században! Vesse össze a két fő útvonal jellegzetességeit és szerepét az európai gazdaság fejlődésében! (15 pont)
2. Elemezze a források és ismeretei segítségével Hunyadi Mátyás belpolitikáját! Válaszában a királyi hatalom megerősítésére, hatalmi bázisának változásaira összpontosítson! (15 pont)

Az érettségi vizsga évét megelőző évben tanulók számára:

3. Mutassa be a források és ismeretei segítségével (a költő és hadvezér) Zrínyi Miklós politikai nézeteit és törökellenes küzdelmeit! Válaszában elemezze, miként gondolkodott Zrínyi a török kiűzésének bel- és külpolitikai feltételeiről! Térjen ki elképzeléseinek változásaira is! (15 pont)
4. Mutassa be a források és ismeretei alapján az ipari fejlődés társadalomra gyakorolt hatását Nagy-Britanniában a XVIII. század közepétől az 1840-es évek elejéig! Válaszában összpontosítson a munkásság helyzetére és a társadalmi kihívásokra adott válaszára! A marxizmusról már ne írjon! (15 pont)

Az érettségi vizsga évében tanulók számára:

5. Mutassa be a sztálinizmus gazdaság- és társadalompolitikájának jellemző vonásait az 1930-as évek végéig! (15 pont)
6. Mutassa be ismeretei és a források alapján Magyarország külpolitikai törekvéseit 1921 és 1938 között! Térjen ki az ország külpolitikai mozgásterének változásaira!

2016/2017. tanévi esszétémák:

Közös feladatok minden versenyzőnek:

1. A források és ismeretei alapján mutassa be a feudális hadszervezet és hadviselés jellemzőit és annak változásait a 9–15. századi Nyugat-Európában!
2. Mutassa be és elemezze ismeretei és a források alapján a XVI. századi Magyarország gazdasági helyzetének változásait! Emelje ki a három részre szakadt ország egyes részei közötti gazdasági kapcsolatokat!

Az érettségi vizsga évét megelőző évben tanulók számára:

3. Elemezze az Oszmán Birodalom gazdasági és politikai helyzetének alakulását 1683-tól az 1830-as évekig!
4. Mutassa be a források és ismeretei segítségével Erdély közjogi, vallási, demográfiai, etnikai és rendi viszonyait a XVII. század vége és a XVIII. század vége között!

Az érettségi vizsga évében tanulók számára:

5. Mutassa be és vesse össze Kína és Japán eltérő fejlődését a hosszú XIX. század során!

Ötvös Zoltán: Elemzés és összefoglaló a történelem OKTV versenytantárgy helyzetéről és középtávú tapasztalatairól (2011–2018)

6. Mutassa be a szabadidő eltöltésének egyes új jelenségeit (tömegsport, versenysport, turizmus) Magyarországon a századfordulótól a harmincas évek végéig! Térjen ki az egyes társadalmi rétegek eltérő szokásaira és az állam viszonyára a sporthoz!

2015/2016. tanévi esszétémák:

Közös feladatok minden versenyzőnek:

1. Mutassa be a 12–15. század eretneknek nyilvánított mozgalmait és a katolikus egyház ezekre adott válaszait! (15 pont)
2. Mutassa be Erdély szerepét a harmincéves háborúban! Térjen ki e szerep nemzetközi összefüggéseire, valamint a Magyar Királyság és Erdély viszonyára (15 pont)

Az érettségi vizsga évét megelőző évben tanulók számára:

1. Elemezze és vesse össze az egyéni szabadságjogok és a népszuverenitás érvényesülését illetve a törvényhozó hatalom működésével kapcsolatos elképzeléseket angol, amerikai és francia dokumentumokban a téma filozófiai hátterével! (15 pont)
2. Mutassa be a források és ismeretei segítségével Magyarország iparának fejlődését Mária Terézia korától a reformkor végéig, az iparfejlődést gátló és segítő tényezőkkel, valamint a vámrendelettel kapcsolatos történelmi vitára kitéréssel! (15 pont)

Az érettségi vizsga évében tanulók számára:

3. Mutassa be a forrás és ismeretei alapján a magyar mezőgazdaság fejlődésének folyamatát és problémáit az úrbéri pátentstől 1914-ig! (15 pont)
4. Mutassa be a források és ismeretei alapján Franciaország külpolitikai törekvéseit 1920-tól 1938 végéig! (15 pont)

2014/2015. tanévi esszétémák:

Közös feladatok minden versenyzőnek:

1. Mutassa be a források és ismeretei segítségével, hogy milyen szerepet játszott a nyugati egyház a XI–XV. századi Európa kulturális életében! Válaszában térjen ki az egyház kulturális tevékenységének megjelenési formáira (pl. irodalom, képzőművészet, építészet stb.) és a kultúrához kapcsolódó intézményekre! (15 pont)
2. Mutassa be és elemezze a források, valamint ismeretei segítségével az Oszmán Birodalom és a Magyar Királyság 1437 és 1526 közötti erőviszonyait meghatározó tényezőket (állami és társadalmi felépítés, hadszervezet, állami jövedelmek, területi változások), s ezek változásait! Állításait példákkal támassza alá! (15 pont)

Az érettségi vizsga évét megelőző évben tanulók számára:

3. Hasonlítsa össze a források és ismeretei segítségével a spanyol és az angol gazdaság alakulását a XVI–XVII. században! (15 pont)
4. Mutassa be a források és ismeretei segítségével az örökváltság és a jobbágyfelszabadítás gondolatának alakulását 1790 és 1848 februárja között! Válaszában ismertesse a jobbágyfelszabadítás mellett szóló érveket és a megvalósítása érdekében tett jogi és politikai lépéseket! (15 pont)

Ötvös Zoltán: Elemzés és összefoglaló a történelem OKTV versenytantárgy helyzetéről és középtávú tapasztalatairól (2011–2018)

Az érettségi vizsga évében tanulók számára:

5. Hasonlítsa össze a források és ismeretei alapján az Amerikai Egyesült Államok és Németország válságkezelését az 1930-as években! (15 pont)
6. Mutassa be a források és ismeretei alapján a magyarországi választási rendszereket 1919 tavaszától 1939-ig! Tárja fel sajátosságait s ezek okait! (15 pont)

2013/2014. tanévi esszétémák:

Közös feladatok minden versenyzőnek:

1. Mutassa be Nagy Károly császárságától a Német-római Császárságig vezető utat geopolitikai helyzetük, hatalmi befolyásuk és pozíciójuk, valamint a pápasággal való viszonyuk összehasonlításával! (15 pont)
2. Vesse össze a két magyarországi Anjou uralkodó (Károly Róbert és I. Lajos) külpolitikai tevékenységét! Mutassa be Magyarország nemzetközi helyzetének változásait az Anjou-korban (15 pont)!

Az érettségi vizsga évét megelőző évben tanulók számára:

3. Vesse össze a két magyarországi Anjou uralkodó (Károly Róbert és I. Lajos) külpolitikai tevékenységét! Mutassa be Magyarország nemzetközi helyzetének változásait az Anjou-korban!
4. Mutassa be a források alapján az 1490 és az 1780 közötti magyar külkereskedelem alakulását! Elemezze a külkereskedelmet befolyásoló tényezőket! (15 pont)

Az érettségi vizsga évében tanulók számára:

5. Elemezze és hasonlítsa össze a források és ismeretei segítségével a szocializmus irányzatait, programjukat a XIX. század második felében! (15 pont)
6. Mutassa be és hasonlítsa össze Budapest gazdasági szerepét a dualizmus korában és a húszas évek Magyarországon! (15 pont)

2012/2013. tanévi esszétémák

Közös feladatok minden versenyzőnek:

1. Ismertesse a nyugati és a keleti keresztény egyház szétválásának folyamatát az V. századtól 1054-ig!
2. Mutassa be a források és ismeretei alapján a XI–XV. század közötti Magyarország demográfiai és etnikai viszonyait!

Az érettségi vizsga évét megelőző évben tanulók számára:

3. Mutassa be a források és ismeretei alapján Nagy-Britannia alkotmányos berendezkedésének kialakulását és működését a XIX. század közepéig!
4. Mutassa be a Habsburg-magyar közjogi viszony alakulását 1711 és 1792 között!

Az érettségi vizsga évében tanulók számára:

5. Mutassa be a nagyhatalmi és nemzeti konfliktusokat a Balkánon a Berlini kongresszustól a Balkán-háborúig! (15 pont)
6. Mutassa be a szemelvények és ismeretei alapján az államforma és államfői jogkör változását Magyarországon 1918 és 1921 között!

Ötvös Zoltán: Elemzés és összefoglaló a történelem OKTV versenytantárgy helyzetéről és középtávú tapasztalatairól (2011–2018)

2011/2012. tanévi esszétémák:

Közös feladatok minden versenyzőnek:

1. Tekintse át a magyar-német politikai kapcsolatokat a X. és a XIII. század között!
2. Mutassa be Hollandia megszületésének előzményeit és körülményeit a XV. századtól 1648-ig! Válaszában térjen ki a kérdés gazdasági, társadalmi és vallási vonatkozásaira is!

Az érettségi vizsga évét megelőző évben tanulók számára:

3. Mutassa be és elemezze az Erdélyi Fejedelemség és az Oszmán Birodalom kapcsolatát 1541 és 1660 között!
4. A források és ismeretei alapján mutassa be a „Gironde” és a „Hegypárt” politikai küzdelmének okait és összetevőit a francia forradalom 1791 és 1793 közötti időszakában!

Az érettségi vizsga évében tanulók számára:

5. Fejtse ki, milyen tényezők vezettek oda, hogy az USA az első világháború korára a világ vezető gazdasági hatalma lett!
6. Mutassa be a szemelvények és tanulmányai alapján a húszas évek Magyarországának oktatás- és kultúrpolitikáját, meghatározó eszmei hátterét!

Ötvös Zoltán: Elemzés és összefoglaló a történelem OKTV versenytantárgy helyzetéről és középtávú tapasztalatairól (2011–2018)

4. MELLÉKLET / A 2017/2018. évi 2. fordulós esszé feladatok értékelési útmutatója

A feladatsor teljes javítási útmutatója az alábbi linken érhető el:

2017–2018-as 2. fordulós feladatlapon és javítási és értékelési útmutatók:

- https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/tanulmanyi_versenyekek/oktv/oktv2017_2018_2ford/tort_flap2f_oktv_1718.pdf
- https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/tanulmanyi_versenyekek/oktv/oktv2017_2018_2ford/tort_javut2f_oktv_1718.pdf

Elemesse a források és ismeretei segítségével Hunyadi Mátyás belpolitikáját! Válaszában a királyi hatalom megerősítésére, hatalmi bázisának változásaira összpontosítson! (15 pont)

Feladatértés (3 pont):

A válasz elemzi Hunyadi Mátyás hatalomra kerülésének körülményeit. Bemutatja a király és a rendek viszonyának alakulását, a királyi hatalom megerősítését és hatalmi bázisának változásait. A versenyző választát lényegre törően, a forrásokban szereplő információkat beépítve fejti ki, kiegészítve azokat saját ismereteivel.

Tartalmi elemek, kompetenciák (ítemenként 0,5, összesen 10 pont):

1. A hatalomra kerülés körülményei

- V. (Habsburg) László váratlan halála után a bárók egy része Habsburg III. Frigyeset támogatta/tartotta a magyar trón várományosának.
- A Hunyadi-liga élén álló Szilágyi Mihály (a bárókkal kötött megállapodás során) elérte, hogy Hunyadi János fiát, (a legnagyobb birtokos) örökösét, Mátyást válasszák királlyá 1458. januárban.
- Mátyás a bárókkal kötött megállapodással és adományokkal (birtokok és tisztségek) maga mellé állította a család korábbi ellenfeleit. / A bárókkal kötött megállapodás az ún. Szilágyi-féle cikkelyekben az új uralkodó vállalta, hogy megerősíti a nemesi kiváltságokat (pl. adómentesség biztosítása, idegeneket nem emel országos méltóságokra).
- Mátyás a trón elfoglalását követően hamarosan félreállította korábbi legfőbb támogatóját, / Szilágyi Mihályt (akit az országgyűlés öt évre választott kormányzónak).
- Mátyás kezdetben nem lehetett törvényes uralkodó, mert a Frigyes birtokában lévő Szent Koronával nem tudták megkoronázni. / Mátyás a koronát III. Frigyesről a bécsújhelyi szerződésben (1463) visszaváltotta.

(2,5 pont)

Ötvös Zoltán: Elemzés és összefoglaló a történelem OKTV versenytantárgy helyzetéről és középtávú tapasztalatairól (2011–2018)

2. A királyi hatalom megerősítése, átalakítása

- A koronázás fordulópontot jelentett uralkodásában. 1463 előtt a rendekkel egyetértésben kormányzott, utána viszont egyre kevésbé vette figyelembe a nemesség érdekeit.
- Az országgyűléseken a köznemesség és új híveinek támogatásával a saját akaratát kényszerítette a rendekre. / Központosított királyi hatalmat épített ki (a bárói tanács helyett) a köznemesi többségű országgyűlést maga mögé állítva.
- A központosítás során megreformálta az államigazgatást, / a rendi hivatalok szerepét csökkentette, és az egyedül tőle függő hivatalok megerősítésére törekedett.
- A királyi tanács szerepét korlátozta, egyesítette a titkos és a főkancelláriát, s élére saját emberét helyezte.
- A bíróságokon növelte a szakképzett ítélőmesterek számát, bevezette a királyi jelenlét bíróságát.
- A bárói méltóságnak számító főkincstartói tisztséget megszüntette, köznemesi és polgári származású kincstartókat nevezett ki (az általa létrehozott Főkincstartóságon). / A köznemesség megnyerése érdekében pl. megerősítette a szolgabírák és az alispánok szerepét a vármegyében.
- Az 1470-es évektől háttérbe szorította addigi támogatóit (pl. Vitéz János, Janus Pannonius) és új, személyéhez hű bárókat emelt föl (pl. Báthory, Szapolyai, Bakócz). / Költséges nyugati háborúi és a rendek háttérbe szorítása miatt hívei egy része szembefordult Mátyással (Vitéz János, Janus Pannonius), ezért leszámolt velük.

(3,5 pont)

3. A királyi hatalom gazdasági háttere, eszközei

- A rendek által megszavazott jobbágycsillagokat terhelő adók (pl. hadiadó, füstadó) európai összehasonlításban is jelentős jövedelmet biztosítottak számára.
- A beszedett adók tették lehetővé a központosított/ királytól függő hatalom kiépítését/ zsoldos hadsereg és az állami hivatali rendszer fenntartását.
- Az ütőképes zsoldos hadserege, / A fekete sereg teljes mértékben a király irányítása alatt állt, melynek erejével érvényesíteni tudta akaratát/hatalmát a rendekkel szemben is.
- Zsoldos hadseregét emellett döntően nyugati hódításokra (pl. Morvaország, Bécs) használta, mert a német-római császári címet is próbálta megszerezni (illetve ezek a hódítások is fedezték a hadsereg fenntartási költségeit).

(2 pont)

4. Az utódlás kérdése és az utókor Mátyás-képe

- A bécsújhelyi szerződésben megígérte, hogy ha nem születik törvényes fiú utóda, a Habsburgok öröklék trónját.
- Gyermektelen házassága (Beatrix) miatt törvénytelen fia, Corvin János számára igyekezett biztosítani a trónt (nádori cikkelyek).
- De halála után korábbi hívei is szembefordultak az örökösrel, így dinasztiaalapítási kísérlete nem sikerült. / A bárók egy része nem fogadta el a nem királyi vérből származó uralkodót,

Ötvös Zoltán: Elemzés és összefoglaló a történelem OKTV versenytantárgy helyzetéről és középtávú tapasztalatairól (2011–2018)

- de az utókorban – összefüggésben a mohácsi csatavesztéssel és az önálló magyar királyság megszűnésével – a nép szemében az igazságos király képe alakult ki róla.

(2 pont)

Megszerkesztettség, nyelvhelyesség és helyesírás (2 pont):

A tanuló fogalmazása világos és egyértelmű mondatokból áll. Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom a logikus kifejtést szolgálja. A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak. A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.

Mutassa be a sztálinizmus gazdaság- és társadalompolitikájának jellemző vonásait az 1930-as évek végéig! (15 pont)

Feladatmegértés (3 pont):

A vizsgázó feleletében a szovjet gazdaság- és társadalompolitika kapcsolatának alakulását követi nyomon. A rendelkezésre álló források alapján bemutatja az ipar és a mezőgazdaság átalakulását a sztálinizmus időszakában. Vákolja a korban alkalmazott gazdaságpolitika társadalmi és politikai következményeit. A versenyző választát lényegre törően, a forrásokban szereplő információkat beépítve fejt ki, kiegészítve azokat saját ismereteivel.

Tartalmi elemek, kompetenciák (ítemenként 0,5, összesen 10 pont):

1. A sztálini hatalomgyakorlás (elvek, módszerek)

- Sztálin a bolsevik párt élen totális rendszert (pártállamot), diktatúrát épített ki, amelyet az osztályellenséget kutató terror és a „vezért” dicsőítő személyi kultusz jellemezett.
- A rendszer a jövőbeli teljes társadalmi-gazdasági egyenlőség, / a kommunizmus, szocializmus megvalósulása érdekében – ideológiai alapon is – meghirdette az egyének („az új szovjet ember”) és a társadalom radikális átalakítását, átnevelését.
- Sztálin elképzelése szerint (a marxizmus több képviselőjétől eltérően) „a szocializmus egy országban is felépíthető”, bár ez állandó harckészültség hirdetésével, / a Nyugattal való konfrontációval és hadigazdálkodással járt együtt.
- A sztálinizmus időszakában a gazdasági döntések (pl. államosítások, tervek) a politikának, hatalmi érdekeknek teljesen alárendelődtek, minden szinten a pártállami befolyás érvényesült, / a politika és ideológia meghatározó szerepet kapott a szovjet gazdaság alakításában.
- A propaganda szintjén a szovjet típusú átalakítás a célja munkásosztály jólétének megteremtése, és az egyének kiteljesedést, biztonságot és jólétet adó szociális társadalom megteremtése volt, / valójában egy olyan diktatórikus és centrális hatalomgyakorlás jött létre, amely szinte korlátlanul kiszolgáltatottá tette az egyént a hatalomnak.

(2,5 pont)

Ötvös Zoltán: Elemzés és összefoglaló a történelem OKTV versenytantárgy helyzetéről és középtávú tapasztalatairól (2011–2018)

2. Az iparosítás programja és háttere

- Az ipar átalakítása, tervutasításos rendszerben valósult meg, melyben (nem érvényesültek az üzleti szempontok, hanem) a központi szervek utasításait, parancsait kellett végrehajtaniuk az üzemeknek, / az eleve irreálisan magas előírásokat/tervszámokat menet közben tovább emelték, melyek nem teljesítése (a tőlük való eltérés) szabotázsnek minősült.
- Az erőltetett iparosítás a nehéziparra (kiemelten a hadiiparra) koncentrált, melynek eredményeként sokszorosára nőtt az ipari termelés (pl. szén-, acél- és villamosipar). / A nehézipart preferáló tervezőgazdálkodás – melynek célja az ország védelmének erősítése és a nyugat utolérésére törekvő – erőszakos és ellentmondásos modernizáció volt.
- Az iparosítás a kimeríthetetlen tartalékokra – termelőerők és eszközök (nyersanyagok) bőségére épült, ugyanakkor hiányzott a technikai/technológiai fejlettség. / Az iparosításban részt vevő, felduzzasztott munkásosztályt – bár hivatalosan a rendszer kedvezményezettje volt – a végsőkig kizsigerelték.
- A nehézipar fejlesztése, „modernizációja”, erőltetett ütemben, embertömegek mozgósításával megvalósuló „megaberuházások” formájában valósultak meg (hatalmas erőművek, gyárvárosok, csatornák).
- A harmincas években a mindennapok része lett a mennyiségre épülő munkaverseny és az eredmények propagandisztikus hirdetése, / a tervek teljesítést munkaversennyel kívánták elérni, a lényeg a mennyiség volt, / általánossá vált a pazarlás, a környezetszennyezés és a selejt magas aránya.

(2,5 pont)

3. A mezőgazdaság kollektivizálása, eszközei és társadalmi következménye

- A mezőgazdaság átalakítását, államosítását a magántulajdon, / paraszti birtokok megszüntetése és az emberi/anyagi erőforrások átcsoportosítása vezérelte.
- A mezőgazdaságban dolgozókat erőszakkal szovhozokba, kolhozokba (kollektivizálás) kényszerítették, amely miatt az agrárszféra teljesítménye stagnált vagy visszaesett.
- A kolhozokba be nem lépők kuláknak, kizsákmányolóknak minősültek, büntető intézkedésekkel sújtották, kényszermunkatáborokban – GULAG – dolgoztatták őket.
- Sztálin a mezőgazdasági termelés visszaeséséért, eredménytelenségért a birtokos parasztságot tette felelőssé, és Ukrajnában – egyes vidékeken kollektív büntetéséért – mesterségesen előidézett éhínség milliók halálát okozta /holodomor/.
- A parasztok a társadalom háromnegyedét alkották még 1928-ban, majd a változások hatására a munkások és kolhoztagok alkották a társadalom 97 százalékát 1938-ra. / A mezőgazdaság átalakítása közel teljessé vált, a kollektivizálás következtében a parasztok az iparba vándoroltak vagy beléptek a kolhozokba, (számuk a társadalomnak már a felét sem tette ki 1938-ra).

(2,5 pont)

Ötvös Zoltán: Elemzés és összefoglaló a történelem OKTV versenytantárgy helyzetéről és középtávú tapasztalatairól (2011–2018)

5. Az átalakítás mérlege

- A tervgazdálkodási céljai – a propagandával híradásaival ellentétben – soha nem teljesültek. / A fejlődés egyoldalú és félbemaradt, a gazdaság szerkezete torz volt.
- Az államosított és világgazdaságtól elszigetelten működő szovjet gazdaságot elkerülte a nagy válság, de a torz fejlődés miatt a szovjet életszínvonal nem érte utol a nyugatit.
- A mezőgazdaság kollektivizálása a hagyományos paraszti társadalom felszámolásával járt együtt. / Az átalakítással Sztálinnak feltétlen engedelmes, megfélemlített szovjet párt- és társadalom/rendszer jött létre.
- A szovjet társadalom túlnyomó többsége a pártállamtól vált függővé, kiszolgáltatottá, / felszámolták az alapvető emberi jogokat, az egyén szabadságát, magánéletet.
- Az erőltetett nehézipari/hadiipari fejlesztéseknek köszönhetően az ország ipari nagyhatalommá nőtte ki magát, (ami később lehetővé és eredményessé tette a későbbi háborús erőfeszítéseit).

(2,5 pont)

Megszerkesztettség, nyelvhelyesség és helyesírás (2 pont):

A tanuló fogalmazása világos és egyértelmű mondatokból áll. Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom a logikus kifejtést szolgálja. A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkézségről tanúskodnak. A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.

5. MELLÉKLET / Pályamű témák 2011–2018 között

Pályamű témák 2011–2018 között

2017/2018. tanévi témák:

1. Középkori magyar uralkodók emlékezete a kora újkori Magyarországon 1541–1790.
2. Magyar politikai perek 1790-től 1840-ig.
3. Az I. világháború utáni politikai, gazdasági és társadalmi változások lakóhelyemen a vereségtől a trianoni békekötésig.

2016/2017. tanévi témák:

1. A magyarországi reformáció kibontakozása és hatásai a hazai művelődésre a XVI. században.
2. A kormányzat kísérletei a jobbágykérdés megoldására az 1767. évi úrbérrendezéstől az 1853. évi úrbéri pátensig.
3. Kényszerű népeségmozgások lakóhelyemen és környékén Magyarország szovjet megszállásának első szakaszában (1944/1945–1953).

2015/2016. tanévi témák:

1. Gyermeknek, fiatalnak lenni – Gyermekkor, ifjúkor, hazai tanulás – külföldi egyetemjárás a közép- és kora újkori Magyarországon.
2. Ferenc József és a magyarok (a szabadságharc leverésétől az első világháború kitöréséig, 1849–1914).
3. A Kádár-kor kultúr- és művelődéspolitikájának megjelenési formái lakóhelyemen (1957–1985).

2014/2015. tanévi témák:

1. Gizellától Izabelláig. Magyar királynék a középkorban és a kora újkor kezdetén (XI–XVI. század).
2. Magyarok Amerikában. Utazók, szabadságharcosok, emigránsok, kivándorlók. (1776–1914).
3. Anyagi veszteségek és újjáépítés lakóhelyemen 1944–1949 (propaganda és valóság).

2013/2014. tanévi témák:

1. A költő-hadvezér Zrínyi Miklós és kortársai (Zrínyi kapcsolata egy vagy több kortársával).
2. Magyarország a francia háborúk korában – társadalom, gazdaság, művelődés (1792–1815).
3. Az első világháború a helyi sajtóban (1914–1918) és a népi emlékezetben.

2012/2013. tanévi témák:

1. Bethlen Gábor emlékezete.
2. Az olasz egységmozgalom magyarországi visszhangja, 1848–1871.
3. Kuláksors lakóhelyemen, 1948–1956.

Ötvös Zoltán: Elemzés és összefoglaló a történelem OKTV versenytantárgy helyzetéről és középtávú tapasztalatairól (2011–2018)

2011/2012. tanévi témák:

5. Udvari élet a XIV–XVII. századi Magyarországon.
6. A Rákóczi-szabadságharc emlékezete.
7. Emléktáblák, emlékművek, szoborsorsok a XX. században lakóhelyemen.

6. MELLÉKLET / A 2018–19-es pályamű útmutatói, szakirodalma

1. Párhuzamok és eltérések. A Hunyadiak szerepe a török elleni küzdelemben és emlékezetük

Hunyadi János és Hunyadi Mátyás a kor normáitól elütő, különleges életutat bejáró két meghatározó személyisége a 15. századi Magyar Királyság történetének. A két generáció alatt az ország élére került tehetséges és ambiciózus Hunyadiak, a kormányzói címig jutó apa és a királyi trónra lépő fia, politikai és katonai koncepciója több vonatkozásban tanulságos párhuzamot mutat. „A tudatosan vállalt egyezések mellett a szükségszerű különbségek élesen megvilágítják a 15. század gyorsan változó kül- és belpolitikai erőviszonyait, a török elleni hatékony hadviselés gyors átalakulását, a királyi udvar kínálta kitáguló lehetőségeket, a hatalomgyakorlás modernizálódó ismereteit, módszereit, technikáit, a támogatói kör, a humanista elit, a hadsereg kiépítésének és fenntartásának új kihívásait.” A pályamű készítése során érdemes kiemelni olyan szempontokat, melyek révén meg lehet ragadni a néhány évtized alatt látványosan átalakuló lehetőségeket a diplomáciai kapcsolatoktól a hadszínterekig, vagy olyan 15–16. századi forrásokra, történetírói művekre, krónikákra, históriás énekekre építeni, melyek maguk is felvetették a párhuzamokat és eltéréseket.

Szakirodalom:

- Kubinyi András: Hunyadi Mátyás a személyiség és a király. Aetas, 2007. (22. évf.) 3. sz. 83-100.
- Bárány Attila: A Hunyadiak kora. In: Magyarország hadtörténete. Főszerkesztő: Hermann Róbert. I. A kezdetektől 1526-ig. Szerkesztette: Veszprémy László. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2017. 248-289.
- Pálosfalvi Tamás: Szabács ostroma. In: Pálosfalvi Tamás: Nikápolytól Mohácsig 1396-1526. Budapest, 2005. 147-150.

2. Görgei Artúr múltszemlélete 1849–1916

A pályamunka témája nem Görgei Artúr 1848–1849. évi szerepének és tevékenységének felidézése, hanem annak bemutatása, hogy miként látta és láttatta a szabadságharc fővezére a forradalom és szabadságharc eseményeit azokban a műveiben, amelyeket a szabadságharc vereségét követően írt. Ezek közé tartoznak 1852-ben megjelent emlékiratai, az 1867-ben közreadott „Gazdátlan levelek”, az 1875–1876 között Henryk Dembiński emlékiratáról publikált bírálata, vagy az 1881-ben Kossuth Lajos emigrációs iratainak kiadása után írott vitairatai. De értékes adatok találhatóak a tábornok hírlapi cikkeiben, időskori interjúiban, vagy önéletrajzi leveleiben is. A cél lehet egyes kortársairól alkotott véleményének bemutatása, illetve egyes események és eseménysorok változó vagy éppen állandó megítélése.

Ötvös Zoltán: Elemzés és összefoglaló a történelem OKTV versenytantárgy helyzetéről és középtávú tapasztalatairól (2011–2018)

Szakirodalom:

- Hermann Róbert: Görgei Artúr, a publicista. In: Görgei Artúr válogatott írásai. Értekezések, vitairatok, cikkek, interjúk 1848–1915. Válogatta és sajtó alá rendezte Hermann Róbert. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2018. 9-47.³
- Kosáry Domokos: A Görgey-kérdés története. Osiris, Budapest, 1994. I. kötet, 306-316., 374-385., II. kötet, 18-48.

3. Ifjúsági, sport, kulturális és vallásos egyesületek lakóhelyemen (1920–1945)

A pályamű elsődleges feladata, hogy a szerző bemutassa lakóhelyének (egy adott településnek) a két világháború közti egyesületi életét. A témakörön belül választható egy konkrét egyesület részletes bemutatása vagy a település teljes „civil szférájának” feltárása. A rendelkezésre álló források, valamint az 1945 utáni történeti munkák kritikai kezelése viszont nélkülözhetetlen egy sikeres pályamű megírásához. A tanulmány értékét növeli, ha a szűk szervezettörténeti ismertetésen és a hagyományos hely-, illetve politikatörténeti leírásokon túllépve sikerül bemutatni azt, hogy miként vált az adott egyesület a helyi társadalom részévé. Vizsgálható, hogy milyen kihívás, probléma, lehetőség hívta életre az adott kezdeményezést, illetve milyen társadalmi, gazdasági, kulturális tényezők hatottak a fejlődésére. Az elemzés kitérhet arra is, hogy szélesebb (regionális, országos, globális) nézőpontból milyen tipikus vagy atipikus ismertetőjegyekkel rendelkezett az adott helyi szerveződés.

Szakirodalom:

- Magyar művelődéstörténet. Szerk.: Kósa László. Osiris, Budapest, 3. átdolgozott kiadás, 2006., 511-520. [Fejezetcím: Közművelődés, sport, egyesületek], 522-529. [Egyházak és hitélet]
- Gyáni Gábor: Hétköznapi élet Horthy Miklós korában. Corvina, Budapest, 2006, 100-104. [A kisportolt test], 152-153. [Egyesületi élet]
- Szegedi Péter: A futballmező. Kísérlet az 1945 előtti magyar labdarúgószféra történeti-szociológiai elemzésére. In: Sic Itur ad Astra 2011. (21. évf.) 62. sz. 126-136. [A sportegyesület mint elemzési egység c. fejezettől, A futballmező dinamikája c. fejezetig]
- (<http://docplayer.hu/10824373-Szegedi-peter-a-futballmezo-kiserlet-az-1945-elotti-magyar-labdarugoszfera-torteneti-szociologiai-modellezesere.html>)

Ötvös Zoltán: Elemzés és összefoglaló a történelem OKTV versenytantárgy helyzetéről és középtávú tapasztalatairól (2011–2018)

7. MELLÉKLET / A történelem OKTV győztesei és tanárai, 2011–18

2010/2011. tanévi döntő 1-3. helyezette:

Helyezés	Iskola neve	Iskola települése	Tanuló	Évf.	Felkészítők
1.	Janus Pannonius Gimnázium	Pécs	Juhász Bálint	12.	Lehőcz Róbert
2.	Szentendrei Református Gimnázium	Szentendre	Légrádi Zsófia	12.	Török Márta
3.	Debreceni Egyetem Kossuth Lajos Gyakorló Gimnáziuma	Debrecen	Magyarlaci Anna Laura	11.	Új Imre

2011/2012. tanévi döntő 1-3. helyezette:

Helyezés	Iskola neve	Iskola települése	Tanuló	Évf.	Felkészítők
1.	Révai Miklós Gimnázium és Kollégium	Győr	Jagadits András	11.	Somogyi Gyula, Némethné Hérincs Ildikó
2.	Pápai Református Kollégium Gimnáziuma, Művészeti iskolája, Diákotthona és Könyvtára	Pápa	Böröczky Dezső	11.	Pál Judit
3.	Leőwey Klára Gimnázium	Pécs	Magyarlaci Anna Laura	11.	Bárdi Judit

2012/2013. tanévi döntő 1-3. helyezette:

Helyezés	Iskola neve	Iskola települése	Tanuló	Évf.	Felkészítők
1.	Dobó Katalin Gimnázium	Esztergom	Rudolf Veronika	12	Gergely Endre, Peragovics Ferenc
2.	József Attila Gimnázium	Makó	Zeitler Ádám	12	Németh Hajnalka, Pál Lászlóné, Szabó Zsuzsanna
3.	Pannonhalmi Bencés Gimnázium, Egyházzenei Szakközépiskola és Kollégium	Pannonhalma	Halász Tibor	11	dr. Juhász- Laczik Albin, dr. Dénesi Tamás

Ötvös Zoltán: Elemzés és összefoglaló a történelem OKTV versenytantárgy helyzetéről és középtávú tapasztalatairól (2011–2018)

2013/2014. tanévi döntő 1-3. helyezette:

Helyezés	Iskola neve	Iskola települése	Tanuló	Évf.	Felkészítők
1.	Lovassy László Gimnázium	Veszprém	Halmai Fanny Adriána	11.	Isztl János
2.	Bajza József Gimnázium és Szakközépiskola	Hatvan	Kovács Bence Bálint	11.	Kovácsné Kiss Éva
3.	Budapest V. Kerületi Eötvös József Gimnázium	Budapest	Végh Márton	12.	Herber Attila

2014/2015. tanévi döntő 1-3.helyezettje:

Helyezés	Iskola neve	Iskola települése	Tanuló	Évf.	Felkészítők
1.	Fazekas Mihály Gimnázium	Debrecen	Hegyesi Zsolt	13.	Kunkli Attila, Tóth Sándor
2.	ELTE Apáczai Csere János Gyakorló Gimnázium és Kollégium	Budapest	Hőnich Artúr	11.	Kovács Imre
3.	ELTE Apáczai Csere János Gyakorlógimnázium és Kollégium	Budapest	Balázs Gergő	11.	Kovács Imre, Borhegyi Péter

2015/2016. tanévi döntő 1-3. helyezette:

Helyezés	Iskola neve	Iskola települése	Tanuló	Évf.	Felkészítők
1.	Miskolci Herman Ottó Gimnázium	Miskolc	Újhelyi János	11.	Molnár Csaba
2.	Bornemisza Péter Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola, Óvoda	Budapest	Horváth Dóra	11.	Dr. Kulcsár Árpád
3.	Kecskeméti Református Gimnázium	Kecskemét	Góczon Tamás	11.	Tóth Attila

Ötvös Zoltán: Elemzés és összefoglaló a történelem OKTV versenytantárgy helyzetéről és középtávú tapasztalatairól (2011–2018)

2016/2017. tanévi döntő 1-3. helyezette:

Helyezés	Iskola neve	Iskola települése	Tanuló	Évf.	Felkészítők
1.	Garay János Gimnázium	Szekszárd	Tóth Csongor Murád	11.	Nagy László
2.	Kecskeméti Református Gimnázium	Kecskemét	Kelemen Bálint	11.	Tóth Attila
3.	Pannonhalmi Bencés Gimnázium, Egyházzenei Szakközépiskola és Kollégium	Pannonhalma	Csengei Zoltán	12.	Schilde René

2017/2018. tanévi döntő 1-3. helyezette:

Helyezés	Iskola neve	Iskola települése	Tanuló	Évf.	Felkészítők
1.	Verseyhy Ferenc Gimnázium	Szolnok	Paulovics Péter	12.	Káliné dr. Kovács Ilona
2.	Budapest V. Kerületi Eötvös József Gimnázium	Budapest	Szirmai Róbert	12.	dr. Herber Attila
3.	József Attila Gimnázium és Közgazdasági Szakgimnázium	Monor	Szász Bernadett	11.	Horváth Mária, Bernula Béla Péter

8. MELLÉKLET / Javaslatok az OKTV történelem tantárgy jövőjével kapcsolatban

Ezúton kezdeményezzük az Oktatási Hivatal és a jogszabályalkotók felé az eddig működő versenykiírás és a jogszabályi valamint versenyfeltételek módosításának megfontolását.

Helyzetelemzés

A történelem tantárgy országos középiskolai tanulmányi versenye az egyik legnépszerűbb (2900–3200 diák részvételével lebonyolított) és egyúttal az egyik legnehezebb tantárgyi verseny. Nincsenek kategóriái, három forduló öt megmérettetésén keresztül történik, így a gimnáziumi és szakközépiskolai diákok valamint a tantárgyat alacsonyabb és magasabb óraszámúban tanulók együtt versenyeznek. A verseny három fordulóból áll, de gyakorlatilag ötszörös megmérettetéssel kell megfelelniük a legjobbaknak, mert a második és a döntő forduló is két-két részből áll. Így aki a döntőig eljut, arról biztosan állítható, hogy többet teljesít az emelt szintű érettségi követelményeinél.

A 2015/2016-os, a 2016/2017-es és 2017/2018-as tanévekben a régi kerettanterv és az új kerettanterv szerint is tanulnak a középiskolások történelmet. Ugyanakkor az érettségi követelményrendszer és az érettségi vizsgák 2017. május-júniusában már mindenkinek az új kerettanterv szerint zajlanak.

Lesznek olyan alap óraszámúban tanuló diákok – 2018-tól mindegyik – akik 10. év végéig 1848/1849-ig kell, hogy eljussanak a tantervi előírásoknak megfelelően. Ez egy olyan rohamtempó, ami miatt a versenyre jelentkező alap óraszámúak részére hatalmas hátrány lesz az iskolai tudás elmélyítése, alapos ismeretek szerzése szinte lehetetlen, és esélytelenül indulnának az emelt szintű képzésben, illetve 2018-ig az eddigi, organikus, „emészthetőbb tempóban” haladókkal.

Az esélyegyenlőség biztosítása az OKTV-n fontos cél. A történelem kerettanterv anyagának átstrukturálása a hagyományos képzést nyújtó középiskolákat hátrányosan érinti, mert a 9–10. évfolyamon éppen a kompetenciák elmélyítésére nincsen idő. A humán/történelem/ tagozatos képzési formában ezen időszakban kétszer annyi idő áll rendelkezésre.

A történelem OKTV-k eddigi sajátossága volt, hogy nemcsak az elit iskolák diákjai jutottak be a döntőbe, a tehetséges diák és felkészítő tanára nagy munkabefektetéssel a hátrányt kompenzálni tudta. Az új struktúrában ez kevésbé valósítható meg.

Bizonyos egyetemi szakokon elméletileg egy emelt szintű érettségi elég az állami támogatású képzésre bejutni, gyakorlatilag azonban kettő szükséges. Így szakirány esetén sem lehet érvényesíteni az OKTV döntő nyújtotta többletpontokat, hiszen a 100 pont már az emelt szintű érettséggel telítődött.

Emelt szintű érettségit, és ennek sikeres megvalósítását esetleg megalapozó OKTV-t azért is választanak kevesebben, mert az egyetemeken egyes kurrens szakain nem követelmény, csak opció a történelem (pl. gazdaságtudományi képzések, jogi képzések). Könnyebbnek ígérkezik élő idegen nyelvből magas %-os eredményt elérni.

A felsőoktatási intézmények történelem szakára a felvételt nyertek pontszáma alacsonyabb, mint korábban. Nagy valószínűséggel a tanulmányi versenyen sikeresen teljesítők száma is kevesebb lesz.

Ötvös Zoltán: Elemzés és összefoglaló a történelem OKTV versenytantárgy helyzetéről és középtávú tapasztalatairól (2011–2018)

Önmagában a történelem diploma nem vonzó egzisztenciális távlatokban gondolkodó fiatalok számára.

Az osztatlan tanárképzésre reményeink szerint jó képességű, történelem iránt elkötelezett diákok jelentkeznek, akik a megújított OKTV potenciális szereplői lesznek középiskolás korukban, kiegészülve a „történelemimádókkal”.

A kormányzati elképzelés az, hogy csupán emelt szintű érettségikkel lehet bejutni az egyetemekre legkésőbb 2020-tól. Ez, ha nem kap az OKTV extra jutalmat, az elsorvadást okozhatja.

Emellett hatalmas kihívás, **az érettségi követelményrendszer változása**. Az Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny kapcsán egy nagyságrendekkel fontosabb, és létszámában több tanulót érintő probléma is előkerül. A történelem kimeneti szabályozását/érettségi/ módosítani kell, hiszen 2017-ben a végzős diákok már az új kerettanterv szerint kezdték meg tanulmányaikat. Az érettségi vizsgákra felkészüléshez legalább két évvel a vizsga megkezdése előtt jogszabályban rögzítve tudniuk kell nekik, a pedagógusoknak a közép- és emelt szintű érettségi követelményeit. Ez az időpont 2015. szeptember 1-je volt. A 2011-ben és 2012-ben hat évfolyamos gimnáziumi képzésben kezdők annak ellenére, hogy a régi tanterv szerint tanultak, az új követelmény alapján érettségiznek. Ez nagyjából 8-10 ezer diákot érint.

A hazai történelemtanítás eredményeinek romlását megakadályozandó, és a tantárgy sikerének, valamint a tehetséggondozás és az esélyegyenlőség érdekében **az eddig működő versenykiírás megváltoztatását is kezdeményezzük a következő oktatási és versenyévek során**.

Javaslatok:

1. Javasoljuk, hogy **két kategóriában indulhassanak történelemből is az OKTV-n a versenyző diákok**. Az alap óraszámban 2, illetve 3 órában történelmet tanulók és a humán tagozatokon, illetve heti négy vagy több tanórán történelemmel foglalkozók.
2. Felvetjük és továbbítjuk a bizottság és felkészítő tanárok egyöntetű kérését, hogy jogszabály-módosításra kerüljön sor, és álljon vissza az érettségi-felvételi számításnál az az állapot, hogy **emelt szintű 100%-os teljesítményt érjen a történelem OKTV döntőbe jutás mind a 30 főnek, de legalább a döntő első tíz helyezettje számára**.

Ismerjük az Oktatási Hivatal korrekt álláspontját, hogy két különböző, nem összevethető eredményről van szó. Ebben a felfogásban az OKTV egy önálló, többszintű, saját versenyvizsga, míg az érettségi vizsga a közoktatásban szerzett tudásról szóló, másképpen megszervezett, másképpen szabályozott, más követelményekre épülő záróvizsga. Az eltérő műfaji adottságok, lebonnyoltítás, követelmények, szabályok miatt nem összevethető a kettő. Ez az érvelés logikus, a maga szempontrendszerében helytálló, ám a kérést ezek ismeretében is indokoltnak tartjuk, és felajánljuk, hogy a történelem OKTV-hez kidolgozzuk a tantárgyi követelményrendszert, ami az érettségi vizsgarendszer történelem tantárgyi követelményeit is magában foglalja és azon túl is tartalmaz tartalmi és kompetencia elemeket. Tudjuk, hogy az összes többi OKTV tantárgy nélkül önmagában egy tantárgy esetében ez nem megvalósítható, de mindenképp célszerű lenne az egységes OKTV követelményrendszer kanonizálása és

Ötvös Zoltán: Elemzés és összefoglaló a történelem OKTV versenytantárgy helyzetéről és középtávú tapasztalatairól (2011–2018)

kompatibilissé tétele az érettségi-felvételi rendszerrel. Tehát az óhajtott cél az, hogy az OKTV döntő eredményét 100%-os emelt szintű „érettséginek” fogadják el. Ehhez valóban elengedhetetlen, hogy

- Teljesen transzparens legyen a verseny folyamata és pontosan szabályozott az értékelési rendszere.
- Ha az objektivitás megvalósítható, akkor az erős érv, hogy az összes OKTV kedvezményezett az egyetemekre felvettek 0,6-0,7%-a.
- Ez a kör szűkíthető is, például a kötelező érettségi tárgyakra és/vagy az előző év átlagában legalább 2000 versenyzőt felvonultató tantárgyakra.

3. **Az OKTV tehetséggondozó szerepének átgondolása és megerősítése** is célunk, közös célunk kell, hogy legyen!

A jogszabályi és versenykiírás változtatása mellett a szaktanároknak minden fórumon javasoljuk, hogy az első fordulóban a fakultációs csoportjaik diákjait indítsák el tapasztalatszerzés érdekében is, akár kötelezően ajánlottan!

A versenyre felkészítéshez az iskolai szaktanári munka mellé központi felkészítők felajánlása (pl. esszékészítési elmélet és gyakorlat, pályamunka tervezés elmélete, mentorok bevonása), ez vonzóbbá tehetné a versenyt.

ABSTRACT

Ötvös Zoltán

Analysis and summary of the situation and mid-term experiences of the subject of history in the National Secondary School Academic Competition (2011-2018)

The following paper presents a broad analysis of the situation as well as changes and experiences gained in the period since a long analysis was prepared in 2011. The aim is to complete three tasks. On the one hand, it analyzes in detail data from the past year; on the other, it summarizes the indicators and trends of the past period. In addition to presentation of the data and the analysis, the goal is to provide useful information for preparation for competitions in the subject in the coming period. Thus it summarizes the past essay and contest topics as well as advice recommended for writing on them from earlier years. The third aim of the summary was to analyze the state of the subject, its teaching in schools and its position in public education in the light of the National Secondary School Academic Competition.

JEGYZETEK

¹ KAPOSÍ József (2011): A történelem OKTV krónikája – Közel húsz esztendő a tények és szubjektív emlékezet alapján. *Új Pedagógiai Szemle*, 61. évf. 11-12. sz. 139-163.

² A „Bonis Bona – A nemzet tehetségeiért” díj 2013 tavasza óta ad lehetőséget a tehetséggondozásban kiemelkedő munkát végző hazai és határon túli pedagógusok elismerésére. A díj elnevezése a Bonis bona discere, vagyis „Jótól jól tanulni” latin közmondásból származik

³ Megjelent a *Történelemtanítás (LIII.) Új folyam IX.* 1-2. szám, 2018. júniusi számában is (hivatkozási azonosító: 09. 01. 04.): <http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2018/08/hermann-robert-a-publicista-gorgei-artur-09-01-04/> (Letöltés: 2018. okt. 14.)